

Presentació del dossier «Les connexions transfrontereres dins una Europa unida: de les xarxes d'infraestructures a les relacions humanes»

JOSEP VICENT BOIRA

Universitat de València
josep.boira@uv.es

RAFAEL GIMÉNEZ CAPDEVILA

Societat Catalana de Geografia
presidencia.scg@correu.iec.cat

Als espais transfronterers es juga bona part del futur d'Europa, la qual cosa no deixa de resultar paradoxal atesa la posició perifèrica d'aquests territoris. Però és justament la desaparició de les fronteres dins la Unió Europea el fet que permetria assegurar un espai comú amb la suficient dimensió per sobreviure en un món globalitzat. Aquest monogràfic assumeix el repte de presentar el problema inserit en aquest horitzó europeu —i també europeista—, justament quan el projecte d'una Europa unida i cohesionada sembla estar en perill per la renacionalització del pensament d'alguns dirigents i l'egoisme d'algunes societats del continent.

Els articles que componen aquest monogràfic tenen una sèrie de punts en comú. En primer lloc, la visió europea. El debat sobre els espais transfronterers no pot plantejar-se sense entendre la preocupació europea per la cooperació transfronterera i pels esforços per resoldre, físicament parlant, els embussos de les comunicacions entre estats, els coneguts com a *cross-border bottlenecks*. En segon lloc, els articles també semblen estar d'acord a assenyalar la rellevància dels espais funcionals en el relat de les actuacions a fer en aquests territoris, i tots tres insisteixen en la necessitat de configurar espais cohesionats i que milloren la qualitat de vida de la població resident. En tercer lloc, sembla urgent superar les conseqüències negatives de l'efecte frontera, perceptibles en moltes dimensions de la vida quotidiana de les societats a banda i banda. En quart lloc, potser per la formació dels autors, generalment geògrafs, semblen compartir la

necessitat de repensar els territoris mitjançant la connexió de les diferents escales d'actuació, de transports, de comunicacions i de cooperacions en un esquema coherent d'ordenació territorial i viària. A l'últim, no deixen de banda una visió crítica dels processos seguits fins ara per les polítiques dels estats implicats.

En el primer article, Martín Guillermo Ramírez i Juan Manuel Trillo repassen el procés de construcció de la cooperació transfronterera a Europa com a marc general d'aquest monogràfic, tot evocant l'esperit de reconstrucció després de la Segona Guerra Mundial, però sense defugir els episodis més recents associats a la pandèmia de la COVID-19 i a la guerra d'agressió de Rússia a Ucraïna. Al mateix temps, mostren les mesures de cooperació específiques de la UE des del 2017 i en fan un balanç de febleses i fortaleces en la situació actual.

En el segon article, Josep Vicent Boira, Matteo Berzi i Antoni Durà analitzen la importància del sistema de transports per superar l'efecte frontera i, especialment, el paper que el ferrocarril pot tenir en aquest objectiu. Els autors incideixen en la revalorització dels espais fronterers impulsada per diferents programes de la Unió Europea, així com a la maduració de la xarxa transeuropea de transports que, si sabem associar-la a una xarxa més local, pot oferir perspectives encoratjadores per als territoris. Per acabar, els autors no s'estan de repassar la situació actual de les comunicacions ferroviàries entre Catalunya i el sud de França dins la perspectiva europea i les notícies relacionades amb el pla de negoci de companyies com Renfe i SNCF o iniciatives d'institucions com la Generalitat de Catalunya per promoure el transport per ferrocarril entre ciutats i entre territoris.

Finalment, Jaume Feliu, Javier Martín, Rafael Giménez Capdevila i Margarita Castañer analitzen el cas concret de l'Espai Català Transfronterer, amb una anàlisi dels projectes que han rebut ajuts europeus a través del programa Interreg, entre 1991 i 2021, i en la qual repassen temàtiques i finançament i paren atenció als actors que han participat i liderat aquests projectes. A l'últim, critiquen el tancament dels passos transfronterers secundaris pel govern de França i mostren la preocupació local al respecte.

En resum, aquest monogràfic vol ser una oportunitat de reflexionar sobre els espais transfronterers, en particular els que s'han creat al voltant de fronteres estatals que migparteixen la comunitat lingüística del català —actualització d'un tema que ja ha aparegut en aquesta revista— i en un moment d'incerteses però també d'oportunitats. La maduració de la política de cooperació i la construcció d'una autèntica xarxa transeuropea de transports poden oferir un vent de cua favorable per abordar, d'una manera decidida, la major integració dels territoris transfronterers. Així es contribuirà a l'impuls de la Unió Europea i a l'afebliment, si no la desaparició, de l'efecte frontera, que avui continua penalitzant la ciutadania en general i la de les àrees de frontera en particular.